

Batolla, generalment *batolles* [1380]²⁶ 'eina de batre o de fer caure la fruita de l'arbre (pron. *batóyy*s avui a la zona que distingeix *yl* de *ll*, per ex. a Ullastret), suposa un llatí vulgar *BATTÜCŪLUM —formació més normal que *BATTUACULUM (que degué resultar d'aquell, trivialitzant el sufix, i després les dues formes s'especialitzaren en sentits diferents)— generalment reemplaçat pel plural *BATTUCULA (no sols cat., sinó llengd.: Arieja *batoulho* «Schwengel», Fahrholz, *W. u. W. Ariège*, 87), però en alguns punts cat.-oc. i especialment italians s'ha conservat la forma de l'antic sing.;²⁷ d'ací el derivat *batollar* 'batre amb batolles', d'ús general en el Principat (almenys en cat. or.), a la Catalunya aragonesa (Pena-roja, *BDC IX*, 69) i en valencià, si bé també apareix en la forma *abatollar un abre* «varearlo» (Cullera, segon quart S. XIX, Gulsoy, *Rev. Val. Filol.* VI, 30), arag. (a) *batollar* «varear los árboles», *abatojar* «apalear las nueces para que caigan del árbol», «machacar alubias y legumbres para que suelten el grano» (Borao), del qual potser són alteració el b. arag. *estabollar* «sacudir una rama para que caiga el fruto» (Puyoles), Binèfar *esbatullado* «atolondrado, ligero» (Coll Alt.); cf. Spitzer, *Lexik. a. d. K.*, p. 124; Am. Castro, *RFE VI*, 1919, 337.

Abatre [1312, *DAG* i ja repetidament en Desclot i Muntaner]; accepcions d'especial interès: 'rebaixar el valor (de la moneda)': «mes ay / la moneda a pes! / Antes no *abatessen* del tot los dinés / anaven les pobretes —», a. 1612 (Milà i Fontanals, *O. C. VI*, 190); 'deixar caure, amollar', d'on la locució a *brida abatuda* (= a regnes perdudes, cast. *a rienda suelta*) d'ús literari i popular (anotada a Planès de la Perxa, 1959); *abatre's* 'fer fallida (un comerciant)':²⁸ «feren despeses / inopinades: / hach-se jugades / les joyes sues / --- tots los censals / foren venuts; / puys, *abatuts*, / ells se'n fugiren», JRoig, *Spill*, 1280; «*abatres* o rompre: decoqueres», «lo que se és *abatut*: decocotor», On. Pou, *Thes. Pu.*, 1575, p. 116, on el primer sinònim deu ser l'expressió gironina i *rompre* (més semblant al cast. *quebrar*), la valenciana; «dos persones que se *abateren* per deutes», Rúbr. de Bruniquer 1628, en Careta, *Dicc. Babr.*, 339).

Combatre [S. XIII, *Blanq.* I, 246.20, 268.10];³⁰ *combat* [S. XV, *Tirant I*, 75, 185]; ll. pop. *COMBATUERE, ja rebut del cèltic (*Kovβατιζαός*, veg. supra);⁴¹ *combatedor* [Jaume I, Lull, *DAG.*, *DBal.*]; *combatent* [sovint ja en el *Tirant*, *DBal.*]; *combatiment* [Lull, Joanot Martorell].

Contrabatre. *Debatre* [c. 1380, Eiximenis]; cf. castellà antic *debatir* 'vèncer, destruir' (Berceo, *Sacr.*, 68; *Mil.*, 517; Arx. Hita, 177, que usa també *debatida* 'assalt' (1548); *debat* [c. 1380, *Cròn.* de Pere III];³¹ *debategar* [S. XIV, *Facet*; c. 1870, *Atlàntida*; Genís i Aguilar].³² *Embatre's* 'llançar-se', mot aviat desaparegut en català³³ [oc. ant., fr. ant. «se jeter»], del qual deriva *embat* 'impuls d'una onada', etc., però més sovint 'brisa, vent suau o ventjol que bufa de mar' [S. XIV, «lo vent *embat* apeylat», Marsili, cap. 1; Muntaner, etc.; «com lo ciprer del seu hort / quan l'*embat* de la marina / belluga son cimerol», Marian

Aguiló, 1843, *Antol. Po.*, 1975, p. 34; 'brisa que duu perfum': «a vostra imatge pia / els matins --- els lliris i les roses / li pugen per l'*embat* essència pura», Maria Esteve d'Amer, *Cor. Poètica de Lluc, IdOr VI*, 12], i en l'humorista Seb. Morro, c. 1853: «favorits per s'*embat* / entraren dins sa vileta / dos vaxells ---» (JMBover, *BiEscrBal.* I, 522.3.5); *embatol* bal. [AlcM; «s'olor des fonoi marí umpl de tal manera s'aire, que s'*embatol* no és capaç de dur-la-se'n i casi entabana», ArxLSalvador, p. 109]; *embatada*, així avui en el Maresme per a 'cop de vent' («una *embatada* de vent», pescadors de StPol, 1927). I veg. infra, *sembatuda*.

Esbatre [S. XV, Ausiàs; trad. del *Decameron*]; sovint en l'*Ail.*, *DBal.*; *esbatuda*; *esbatiment* [S. XV]; *esbategar* [N. Oller, T. Llorente, M. Vayreda 'debatre's, convulsionar-se'];³⁴ *esbatec*; *esbategament*. *Esbatussar*, derivat directament d'*esbatre* o *batre* en l'accepció valenciana de 'batre enèrgicament o violentament';³⁵ mentre que la del reflexiu *esbatussar-se* 'barallar-se a cops', dominant en el Princ., deriva de *batussa*; *esbatussada*, *esbatussament*, *esbatussó*.

Rebatre [princ. S. XV, StVicent, *Serm.* I, 251]; *rebatre lo colp*; *Spill*, 6303, *rebatre los daus*;³⁶ en parlars del Nord prenia el sentit de 'rebaixar' (fr. *rabattre*): «de la dita quístia se *rebaten* los franchals del dret del senyor», doc. del *Spill* del Vescomtat de Castellbò, de 1518 (relatiu a Ares) i un d'Estais a. 1790; 'llançar amb violència': «el pa que no era blanc el *rebatien* per terra», en la Cançó Nacional dels Segadors (Milà i F., *Romllo.*, 81 B versió recollida per Verdaguier); «la tramuntana *rebatent* per terra els carros carregats de llenya», Coromines (*La Vida Austerca*, p. 202.26), 'batre (ous)',³⁷ usat avui fins a Benasc («me ha *rebateu* la cullera i me ha feto mal», Ferraz, p. 92); «tan aviat *rebatent-se* daltabaix dels arbres ---», Genís i Aguilar, *Julita*, p. 29.³⁸ *Rebat eiv*.³⁹ (que cal no confondre amb el castellanisme *rebato*, provinent de l'àrab, i força penetrant en cat. en els Ss. XVIII-XIX, per al qual veg. DCEC); *rebatador*; *rebatell*; *rebatement*; *rebatible*; *rebatent*; *rebatol*; *retera's*, p. 202.26; 'batre (ous)';³⁷ usat avui fins a *Bebatut*, *-tuda*.

Sobatuda «chaparrón de agua», valencià (Sanelo, 16v); 'sotrac, embat': «el resultat positiu de la ciència --- superior a totes les *sobatudes*» (AMAlcover, *BDLC VI*, 299); i per encreuament d'aquest amb *embatuda* (veg. *embatre* supra), més aviat es diu *sembatuda* 'maltractament': «la contarella de la meua baralla ab l'Institut --- per les *sambatudes*, bones i dolentes, que d'uns i altres me n'hi he duytes» AMAlcover (*BDLC XI*, 161; XIII, 217).

CPR.: *Batastoll*: *caure la pluja a b-* (Vic), 'allí hi ha un *batastoll* de blat' (Vic, Lluçanès, St. Joan Ab., amb la *-ll* pron. *-i*); *estoll és probablement un mot preliterari cat., provinent del ll. STUPULA, -ULUM 'rostoll', que avui no sobreviu més que en parlars occitans de la zona veïna a la nostra llengua: Gers i Lagraulet *estoulh* «chaume», *estoulhà* «champ de chaume», roerg. *estouillo* id., i en altres parts del